

Planteavlen 1949.

Af forstander *H. Land Jensen.*

I årenes række vil 1949 rent avlsmæssigt tegne sig som et af de bedste i efterkrigsperioden. For næsten alle egne af landet og for så godt som alle afgrøder var vejrforholdene gunstige, og da der samtidig indtrådte en vis bedring i forsyningen med gødning og andre hjælpemidler, tildels også hvad angår arbejdskraften, måtte resultatet blive godt. At den store høst så faldt sammen med en tiltrængt stabilisering af priserne på landbrugets vigtigste salgsprodukter gjorde ikke situationen ringere.

Vejrforholdene.

Den sædvanlige oversigt over de enkelte måneders middeltal for Meteorologisk Instituts observationer anføres i tabel 1.

Tabel 1. Temperatur, nedbør og solskinstimer 1949.

	Temperatur C°		Nedbør		Antal solskinstimer	
	1949	Normal	1949	Normal	1949	Normal
Januar	2,4	0,1	46	44	53	35
Februar	3,2	÷0,1	37	34	82	66
Marts	1,6	1,6	25	41	175	120
April	7,5	5,5	64	40	170	180
Maj	11,4	10,7	63	42	202	253
Juni	14,0	14,2	32	47	241	266
Juli	17,1	16,0	57	64	246	250
August	15,5	15,3	48	80	224	227
September	16,1	12,3	66	57	175	169
Oktober	11,1	8,1	56	66	118	100
November	5,8	4,1	55	53	29	49
December	4,0	1,6	84	58	29	29

Vintermånederne havde betydelig over normal temperatur. Institutet anfører, at man skal mange år tilbage for at finde tilsvarende høje vintertemperaturer. 1925 og 1874 nævnes på

linie med 1949. I marts indtrådte en del frost, så denne måned kom ned på normaltemperatur, men i april og maj var vejret påny mildt. Sommermånederne havde omkring normal temperatur, juli dog over normalen, og september—oktober havde udpræget varmt vejr. De gunstige temperaturforhold var ligeledes fremherskende i årets to sidste måneder.

Nedbøren i vintermånederne var omkring det normale, i det tidlige forår — marts måned — en del under. April og maj gav derimod ret rigelig regn, og navnlig maj var særpræget med overskyet vejr og høj luftfugtighed. Juni gav noget under normalen, men egentlig tørkeskade på afgrøderne var dog ret sjælden; man kan snarere sige, at de mere friske vejrperioder i denne måned var gavnlige efter maj måneds udprægede grødevejr. Derimod indtrådte i juli og august periodevis for tørt vejr, der navnlig kom til at genere kartoffelafgrøderne. September gav påny særdeles frodigt vejr med overskudsnedbør, oktober lidt under normalen med gode betingelser for arbejdet i marken, og årets sidste måneder var ligeledes gunstige for arbejdet udendørs.

Tallene for antal solskinstimer viser overskud i marts og i eftersommeren, men betydeligt underskud i maj; juni og juli var nærmere ved normalen.

Som helhed er de anførte klimatal udtryk for gunstige vejrforhold for landbrugets afgrøder: et noget fugtigt, men meget frodigt forår, et jævnt sommerklima med tilløb til enkelte tørkeperioder og desuden et varmt og frodigt efterår.

Landbrugsarealets benyttelse.

Selv om de følgende afsnit tager sigte på en redegørelse for de enkelte afgrødegrupperes avlsforhold, vil det være af interesse at se afgrøderne i sammenhæng og betragte deres indbyrdes andel i den samlede arealbenyttelse. Tabel 2 giver oversigt over tallene.

Der er ikke sket større forskydninger fra 1948 til 1949, og det samme kan siges ved sammenligning med femårsperioden 1942/46. De små ændringer i hovedafgrødernes andel i det samlede landbrugsareal kan antages at være led i den sæd-

Tabel 2. Arealanvendelse i 1000 ha, hele landet.

	1942/46	1947	1948	1949	% fremgang fra 1942/46 til 1949	Forholdstal 1949	
						Omdrift	Ialt
Inden for omdriften:							
Korn	1327,7	1265,3	1303,3	1338,2	0,8	50,0	42,4
Roer og kartofler .	544,0	544,4	576,0	563,2	3,5	21,1	17,8
Græs og grønfoder	732,1	734,8	686,3	677,5	÷ 7,5	25,3	21,5
Andre afgr. og brak	107,7	112,1	109,5	94,8	÷ 12,8	3,6	3,0
Ialt i omdriften . .	2711,5	2656,6	2675,1	2673,7	÷ 1,4	100,0	84,7
Uden for omdriften:							
Græs, eng m. v. . .	464,6	462,4	432,5	477,8	2,8	—	15,1
Læggeplads til tørv	22,0	18,7	12,8	6,0	÷ 72,2	—	0,2
Landbrugsareal . . .	3198,1	3137,7	3120,4	3157,5	÷ 1,3	—	100,0

vanlige »bølgebevægelse« og må ikke tages som udtryk for nogen varig forskydning. — Græsarealerne gik i 1948 stærkt tilbage på grund af kulde- og tørkeskaderne i 1947, men i 1949 var disse skader i det væsentligste overvundet. Der konstateredes en mindre nedgang i tallet for »andre afgrøder og brak«, men en betydelig del af denne nedgang falder på reduktion af brakken.

I det sidste års tid har man været stærkt optaget af drøftelserne vedrørende berettigelsen af udvidelse af grovfoderarealerne, men man har naturligvis ikke kunnet vente, at disse anskuelser skal have påvirket arealforholdene i 1949. Rodfrugtarealerne er formindsket en smule, men det er især formindskelsen i kartoffelarealet, der gør sig gældende; det egentlige roeareal er i det væsentlige uforandret.

Kornafgrøderne.

Af arealoversigten (tabel 3) fremgår, at der fra 1948 til 1949 var en vis fremgang for hvede, men nedgangen for rug var større end denne fremgang, således at det samlede vintersædareal gik tilbage. Byg gik frem og havre tilbage, en udvikling som man ikke skal beklage. Derimod holdt blandsædarealet stand i denne omgang; det er jo — naturligt nok, i betragtning af de truende sædskiftesygdomme — reduceret en del i tidligere år. Bælgsædarealet var atter i 1949 ret ufor-

Tabel 3. Kornareal i 1000 ha, hele landet.

	1942/46	1947	1948	1949	% fremgang fra 1942/46 til 1949	For- holdstal 1949
Hvede	63,2	24,2	69,0	83,3	31,8	6,3
Rug	182,2	105,0	167,3	195,0	7,0	14,6
Byg	407,5	466,1	441,3	454,0	11,4	33,9
Havre	338,4	342,7	329,6	308,1	÷ 9,0	23,0
Blandsæd	326,9	320,7	283,8	285,3	÷ 12,7	21,3
Bælgsæd	9,5	6,6	12,2	12,5	32,6	0,9
Kornareal ..	1327,7	1265,3	1303,2	1338,2	0,8	100,0

andret og iøvrigt stadig ret betydningsløst. Det samlede kornareal gik lidt frem fra 1948 til 1949.

I sidste uge af marts var jorden de fleste steder klar til såning, og arbejdet gik let og hurtigt fra hånden. De fleste steder var man nogenlunde færdig med vårsæden i første uge af april, da kraftig nedbør en tid hindrede arbejdet. Atter i 1949 var man på de lette jorder i Jylland tidligt på færde; den tid er nu forbi, da man holder sig tilbage fra den tidlige såning på disse egne. — Vintersæden var overvintret godt og kom snart i skub i det milde vejr.

Såvel vintersæd som vårsæd udvikledes kraftigt i den frodige maj, ja, man havde endda grund til at frygte, at bestanden ville blive alt for svær, og der viste sig da også mange steder tidlig lejetilbøjelighed. Men det mere tørre, friske vejr i juni rettede bestanden op, så den holdt sig nogenlunde godt stående helt til høst. Den stærke buskning og bladfyldte udløste imidlertid ret stærke angreb af fodsyge, der i 1949 gjorde større fortræd i hvede- og bygmarkerne end set i en ret

Tabel 4. Høstudbytte i mill. hkg kærne og halm, hele landet.

	1942/46	1947	1948	1949
Hvede	2,1	0,5	2,5	3,0
Rug	3,9	1,8	4,0	4,7
Byg	13,1	13,4	14,6	15,7
Havre	10,2	8,7	9,9	9,8
Blandsæd	8,2	7,0	7,1	7,6
Bælgsæd	0,2	0,1	0,3	0,3
Kærne ialt	37,7	31,5	38,4	41,1
Halm ialt	53,5	36,3	49,0	56,7

lang årrække. Havreålsangrebene var ligeledes ret slemme — et varsko om, at man på mange ejendomme har grund til at underkaste de stærkt belastede kornavlssædskeer en ny overvejelse.

Høstudbyttets størrelse belyses af tabel 4. De 41,1 mill. hkg kærne i 1949 er væsentligt større udbytte end i de anførte foregående år, og halmudbyttet var ligeledes stort. Det vil være af interesse at finde frem til udbyttet pr. arealenhed — foldudbyttet, der jo dog er det endelige udtryk for, om høsten er stor eller lille. For de sidste 5 år kan anføres følgende tal, hkg kærne pr. ha:

	1945	1946	1947	1948	1949
Hvede	32,1	33,2	22,5	36,6	36,0
Rug	19,3	20,7	17,1	23,9	24,1
Byg	30,9	33,4	28,5	33,1	34,6
Havre	29,6	31,4	25,4	30,0	31,9
Blandsæd	24,3	25,9	21,9	25,3	26,8

I 1948 lå hvedeudbyttet lidt højere end i 1949, men ellers er alle tallene højere i 1949 end de foregående år, og sådan vil forholdet også være, selvom man går endnu længere tilbage. Ganske vist var den samlede kornhøst lidt større i 1938 end i 1949, nemlig 41,2 mill. hkg kærne mod 41,1 mill. hkg i 1949, men det må tages i betragtning, at kornarealet i 1938 var lidt større end i 1949, 1 377 000 ha mod 1 338 000 ha, og tages dette i betragtning, har høsten i 1949 givet det største foldudbytte, d. v. s. det største udbytte af kærne pr. arealenhed, der hidtil er nået her i landet.

Høstning og indbjærgning gennemførtes under ret gode vejrtilstande, men en kraftig storm umiddelbart før byggenes mejning gav stedvis anledning til en del kærnespild.

Rodfrugterne.

Som allerede nævnt var arealet med rodfrugter i 1949 ret nær af samme størrelse som de nærmest foregående år. Tabel 5 viser en nedgang fra 1948 til 1949 på 32 000 ha, men denne reduktion falder i det væsentligste på kartoflerne. Tilbagegangen for runkelroer er fortsat, og der ses ligeledes at være

Tabel 5. Rodfrugtareal i 1000 ha, hele landet.

	1942/46	1947	1948	1949	% fremgang fra 1942/46 til 1949	For- holdstal 1949
Kartofler	103,0	105,7	138,3	106,2	3,1	18,8
Runkelroer	85,3	58,9	55,8	48,2	÷43,5	8,5
Fodersukkerroer	78,4	77,3	92,3	115,2	46,9	20,5
Kålroer	201,7	222,6	203,0	197,0	÷ 2,3	35,0
Turnips	9,1	10,2	9,4	7,2	÷20,8	1,3
Gulerødder	4,2	3,2	3,4	2,6	÷38,1	0,5
Sukkerroer til foder ..	18,0	22,0	24,2	23,3	29,4	4,1
Sukkerroer til fabrik ..	43,4	43,9	48,9	63,1	45,4	11,2
Cikorierødder	0,9	0,6	0,7	0,4	÷55,6	0,1
Rodfrugtareal ..	544,0	544,4	576,0	563,2	3,5	100,0

en lille nedgang i arealet med kålroer; i stedet er fodersukkerroer gået betydeligt frem. Runkelroer, fodersukkerroer, kålroer, turnips og sukkerroer til foder udgjorde tilsammen i 1949 390 900 ha. Heraf var 12,3 pct. runkelroer, 20,5 pct. fodersukkerroer, 50,4 pct. kålroer, 1,8 pct. turnips og 6,0 pct. sukkerroer.

Kålroerne lægger således fremdeles beslag på ca. halvdelen af foderroearialet, hvilket næppe kan siges at være helt rimeligt under de nuværende forhold, hvor det gælder om at avle størst mulige mængder koncentreret foder til erstatning af kærnefoderet og samtidig så store mængder protein som overhovedet gørligt. Vi kan ikke undvære kålroerne, især ikke i Nord- og Vestjylland, men at anvende halvdelen af roearialet til en afgrøde, som i hovedparten af landet giver væsentligt mindre udbytte end de tørstofrige bederoer, kan ikke være forsvarligt og rimeligt. På den anden side må det anerkendes, at bederoerne først kommer helt til deres ret, når muligheden for toppens udnyttelse gennem ensilering er tilstede, og det er jo først tilfældet, når alle landbrug, hvor roedyrkingen spiller en væsentlig rolle, er forsynet med de nødvendige siloer.

Roernes rettidige såning voldte adskillige steder besvær på grund af den rigelige nedbør i april. Til gengæld var spiringen og den første vækst praktisk taget overalt særdeles tilfredsstillende. Udtyndingsarbejdet fik en heldig af-

Tabel 6. Høstudbytte i mill. hkg roer og kartofler, hele landet.

	1942/46	1947	1948	1949
Kartofler	16,9	18,3	29,4	17,9
Runkelroer	43,2	24,2	29,3	26,3
Fodersukkerroer	33,9	28,3	43,5	56,7
Kålroer	113,2	102,6	97,9	110,8
Turnips	3,7	3,3	3,5	2,8
Gulerødder	1,1	0,6	0,8	0,6
Sukkerroer til foder .	6,4	6,9	10,0	10,1
Sukkerroer til fabrik .	14,3	14,5	17,1	21,3
Cikorierødder	0,2	0,1	0,2	0,1
Ialt rodfrugt ..	232,9	198,8	231,7	246,6

slutning med gode betingelser for renhakning i juni, og herefter udvikledes roerne godt, idet angreb af skadedyr i modsætning til de nærmest foregående år var uden væsentlig betydning. De kortvarige tørkeperioder i juli—august overvandt heldigt, og eftersommeren var særdeles gunstig for den afsluttende vækst.

Høstudbyttet af de enkelte arter og sorter belyses i tabel 6. Oversigten 1949 kan imidlertid vanskeligt sammenlignes med de foregående år, da det kun drejer sig om masseudbytte; roernes tørstofindhold er jo meget varierende, og desuden spiller arealforskydningerne ret stærkt ind. Af den senere oversigt over opførelsen i afgrødeenheder fremgår imidlertid, at 1949 gav en roeavl, der var på højde med, hvad der nåedes i tidligere gode roear. Avlen var som helhed sund, og høstningen forløb under nogenlunde gunstige forhold.

Topudbyttet tegnede godt, men ud på eftersommeren spredtes virusgulsoten til de fleste bederoemarker, og stormvejr i oktober forringede yderligere kvaliteten. Det var derfor mange steder kun halvgod top, der blev lagt i siloerne.

Antallet af ejendomme med siloer til ensilering gik betydeligt frem i 1949:

	1936	1941	1942	1943	1945	1946	1948	1949
Antal ejendomme med siloer	1245	6247	15104	21632	26037	28613	30380	35142
I pct. af alle ejendomme								
over 5 ha ...	1	4	10	14	17	18	19	22

Man var dog ikke nået videre end til 22 pct. af alle ejendomme over 5 ha.

Arealet med *sukkerroer til fabrik* gik påny stærkt frem og nåede op på 63 100 ha. Interessen for denne avl er stor, og i Jylland er man nu stærkt inde på at søge avlen indarbejdet i så stort omfang, at der kan vindes erfaring, hvorefter spørgsmålet om rejsning af en jydsk fabrik vel må finde sin afgørelse. Prisudviklingen på verdensmarkedet må blive den afgørende faktor. — Avlen i 1949 var som helhed ret tilfredsstillende, hvilket fremgår af følgende tal, der er meddelt af A/S De danske Sukkerfabrikker:

	1945	1946	1947	1948	1949
Roeudbytte, hkg pr. ha	295	314	313	342	339
Sukkerindhold i pct.	16,7	16,8	17,4	16,9	16,3
Betaling i kr. pr. hkg roer, incl. tantieme	5,73	5,91	6,10	6,51	6,51

Man har dog tidligere opnået større udbytte. I 1937—41 var avlen gennemsnitligt 356 hkg roer pr. ha med 17,1 pct. sukker.

Kartoflerne.

Under indtryk af de vanskelige afsætningsforhold for avlen 1948 blev arealet stærkt reduceret i 1949 (tabel 5). Da udbyttet pr. ha samtidig blev væsentligt under middel, blev den samlede kartoffelhøst kun 17,9 mill. hkg mod 29,4 mill. hkg i 1948. Det kan være vanskeligt at forklare kartoffelavlens svigten i et år, hvor så godt som alle andre afgrøder gav stort udbytte, men forklaringen må søges i, at tørkeperioderne i juli og august faldt på et for de mest dyrkede sorter uheldigt tidspunkt. Hertil kom, at skimmelangrebene ret tidligt i august gjorde sig stærkt gældende.

Efterspørgslen til eksport var ret betydelig og til ret gode priser, men da man først måtte sikre hjemmeforsyningen, blev udførselsmængden mindre end i tidligere gode eksportår. Der er indhentet følgende oplysninger:

Eksport af kartofler i hkg.

	Læggekartofler	Spisekartofler	Ialt
Af høst 1946	898 310	770 770	1 669 080
» » 1947	1 387 300	1 345 929	2 733 229
» » 1948	489 154	1 080 126	1 569 280
» » 1949	464 600	424 215	888 815

Anvendelsen til industribrug var for høst 1949 omkring det normale for en årrække, men væsentligt under forbruget af høst 1948. Fra fabrikkerne foreligger følgende forbrugstal:

Kartofler til industribrug, 1000 hkg.

	Høst 1944	1945	1946	1947	1948	1949
Kartoffelmelsfabrikker .	1098	717	745	799	1561	887
Spritifabrikker	533	388	413	548	675	473

Den gennemsnitlige stivelsesprocent for høst 1949 var for kartoffelmelsfabrikkerne 16,1 og for spritifabrikkerne 17,0. Gennemsnitsprisen angives af spritifabrikkerne til 12,38 kr. pr. hkg.

Tegning af arealer til markkontrol med henblik på avl og afsætning af læggekartofler blev i 1949 stærkt reduceret i sammenligning med 1948, da tæt ved halvdelen af hele det store kartoffelareal blev underkastet markkontrol. 1949 omfattede markkontrollen omkring $\frac{1}{3}$ af hele arealet, og af følgende oversigt fremgår, at kontrollen i 1950 andrager 26 582 ha, svarende til ca. $\frac{1}{4}$ af hele kartoffelarealet:

Kartoffelarealer anmeldt til markkontrol.

	1945	1946	1947	1948	1949	1950
B-avl, ha	17 049	29 287	37 521	61 548	28 752	24 575
A-avl (stamavl), ha	801	1 353	1 979	3 431	2 411	2 007
Ialt, ha	17 850	30 640	39 500	64 979	31 163	26 582

Udviklingen i det sidste par år tyder på, at læggekartoffelproduktionen er ved at falde til ro hos de avlere, der har de bedste betingelser for at holde kartoflerne sunde, medens hele den store avl til konsum, foder og industri i mindre grad berøres heraf.

Græs- og grønfoderavlén.

Arealforholdene belyses i tabel 7. Grønfoderarealet, der udvidedes i 1948, er atter gået frem i 1949, men udgør dog

Tabel 7. Græs og grønfoder i 1000 ha, hele landet.

	1942/46	1947	1948	1949	% fremgang fra 1942/46 til 1949	Forholdstal 1949
Inden for omdriften:						
Grønfoder	7,4	6,6	9,8	12,5	68,9	1,1
Lucerne	25,7	15,4	16,9	24,4	÷ 5,1	2,1
Kløver og græs, høslæt	220,5	79,9	108,3	212,1	÷ 3,8	18,4
Kløver og græs, græsn.	478,5	632,9	551,3	428,5	÷10,5	37,1
Ialt i omdriften ..	732,1	734,8	686,3	677,5	÷ 7,5	58,7
Uden for omdriften:						
Var. græs til høslæt ...	25,1	18,4	18,5	29,2	16,3	2,5
Var. græs til græsning .	164,2	172,5	168,8	170,6	3,9	14,8
Eng o. l. arealer til						
høslæt	57,7	43,7	38,4	46,6	÷19,2	4,0
græsning	124,5	140,3	124,3	154,5	24,1	13,4
Fælle, strandmark o. l.	93,1	87,5	82,5	76,9	÷17,4	6,6
Ialt uden for omdriften	464,6	462,4	432,5	477,8	2,8	41,3
Ialt græs og grønfoder	1196,7	1197,2	1118,8	1155,3	÷ 3,5	100,0

stadig kun ca. 1 pct. af det samlede areal. For første gang er der ved tællingen skelnet mellem forskellig slags grønfoder:

Lupin til grønfoder	5 942 ha
Anden og bl. bælgssæd til grønfoder	2 287 »
Korn til grønfoder	4 267 »
Grønfoder ialt	12 496 ha

Lucernen er atter på vej frem og nåede i 1949 24 400 ha, hvilket er ret nær samme areal, som man var oppe på i 1944, da man med 28 000 ha var på det højeste tal, der endnu er nået. Efter de gode erfaringer med de nye stammer vil der antagelig kunne regnes med en betydelig udvidelse udover denne arealstørrelse.

Iøvrigt er 1949 meget bemærkelsesværdig ved de store høslætarealer og de tilsvarende mindre græsningsarealer. Den frodige forsommer muliggjorde, at kreaturerne kunne ernæres

på mindre arealer end sædvanligt, hvorved der blev mere til overs til høslæt.

Græsvæksten var nogenlunde jævn sommeren igennem, men på de tørre egne i Jylland kneb det dog periodevis i juli og først i august. Høhøsten blev meget stor, den største gennem en lang årrække. Tabel 8 giver oversigt over høsttallene.

Tabel 8. Høstudbytte af hø, grønfoder og græsning, hele landet.

	1942/46	1947	1948	1949
Lucernehø, mill. hkg	1,7	0,7	1,1	1,9
Agerhø, mill. hkg	12,6	1,9	4,9	15,6
Enghø, mill. hkg	3,2	1,5	1,9	3,8
Hø ialt mill. hkg ..	17,5	4,1	7,9	21,3
Grønfoder og græsning, mill. afgrødeenheder	36,4	30,2	32,3	36,6

Det samlede høstudbytte.

I tabel 9 er sammenstillet resultater af korn- og foderafgrødernes udbytte for 1949 og de nærmest foregående år, idet tallene angiver antal afgrødeenheder à 100 f. e.

Tabel 9. Høstudbytte i mill. afgrødeenheder, hele landet.

	1942/46	1947	1948	1949
Kærne	35,2	29,4	36,1	38,8
Halm	10,7	7,3	9,8	11,3
Kornafgrøder ialt ..	45,9	36,7	45,9	50,1
Roer og kartofler	30,8	29,6	32,9	34,1
Grønfoder, hø og græsning ..	43,5	31,8	35,5	45,2
Høsten ialt ..	120,2	98,1	114,3	129,4

Kærne- og halmudbyttet ligger højere for 1949 end for de nærmest foregående år. 1938 gav lidt større kærneudbytte for landet som helhed, men tager man arealforskydningen i betragtning, kommer 1949 højest, altså når man regner udbytte pr. ha. Rodfrugthøsten ligger ligeledes højt — trods kartoflernes svigten — men 1940 gav dog større roehøst, nemlig 36,9 mill. a. e. Græs- og grønfoderarealerne gav i

1949 langt større avl end i 1948 og 1947, men kunne dog ikke måle sig med avlen i 1946.

Den samlede høst i 1949 androg 129,4 mill. a. e., hvilket er den største høst, man hidtil har nået i Danmark.

Frøavl.

Oversigten i tabel 10, der i modsætning til de øvrige arealoversigter bygger på enheden 100 ha, viser, at det samlede frøavlsareal er udvidet betydeligt, nemlig fra 45 210 ha i 1948 til 53 500 i 1949, en fremgang på 18 pct. Arealet var i 1949 omtrent på højde med arealet i krigsårene. Det ser således ud til, at den i sammenligning med førkrigsperioden, da arealet svingede omkring 40 000 ha, stedfundne udvidelse kan opretholdes, men eksportmulighederne fremover vil naturligvis stadig sætte en snæver grænse for frøproduktionens størrelse. Udvidelsen falder især på rodfrugter og græsmarksbælgplanter, i mindre grad på græsser.

Tabel 10. Frøavlsarealer i 100 ha, hele landet.

	1942/46	1947	1948	1949	% fremgang fra 1942/46 til 1949	Forholdstal 1949
Runkelroer og fodersukkerroer	30,7	17,3	36,1	31,8	3,6	5,9
Kålroer og turnips	17,7	0,8	28,7	23,8	34,5	4,5
Sukkerroer	10,8	2,6	19,9	18,8	74,1	3,5
Rødkløver, tidlig	23,8	20,7	21,1	28,5	19,8	5,3
Rødkløver, sildig	64,1	63,5	51,5	82,6	28,9	15,4
Hvidkløver	40,7	42,5	25,8	50,0	22,9	9,3
Andre græsmarksbælgplanter	28,5	15,3	22,0	34,3	20,4	6,3
Bælgpl. og græsser i bl.	5,8	2,5	2,5	5,1	÷12,1	1,0
Hundegræs	56,8	51,5	33,3	59,1	4,0	11,1
Alm. rajgræs	67,9	55,4	63,4	49,5	÷27,1	9,3
Ital. rajgræs	39,8	6,6	21,2	18,1	÷54,5	3,4
Eng-svingel	45,6	57,1	37,8	35,0	÷23,3	6,5
Alm. rapgræs	9,9	15,7	12,1	18,5	86,9	3,5
Timothe	20,3	16,7	8,8	9,4	÷53,7	1,8
Andre græsser	9,2	10,6	11,7	14,2	54,4	2,7
Andet mark- samt havefrø	60,9	67,0	56,2	56,3	÷ 7,6	10,5
Ialt frøavl ..	532,5	445,8	452,1	535,0	0,5	100,0

De i 1948 til overvintring udlagte afgrøder havde særdeles gode vækstbetingelser, og overvintringen var for alle arter meget tilfredsstillende, ligesom også udviklingen om foråret i frøbæringsåret tegnede godt. For en del arter hæmmedes blomstring og frøsatning af den særdeles frodige vegetative udvikling; det gjaldt bl. a. rødkløver, og for andre arter blev sommertørken generende.

Af Danske Landboforeningers Frøforsynings udbyttestatistik (tabel 11) fremgår, at fodersukkerroe, halvsildig rødkløver, sneglebælg og timothe gav under middel udbytte, medens de øvrige her nævnte arter var på højde med eller over gennemsnittet 1939/48.

Tabel 11. Frøudbytte 1939/48 samt 1945—49.
(Efter Danske Landboforeningers Frøforsyning).

	1939/48	1945	1946	1947	1948	1949
Barres	2171	1508	1682	1704	2402	2538
Fodersukkerroe	2067	1570	1550	1520	2169	1950
Sukkerroe	1584	1300	1151	845	2284	1894
Kålroe	1167	1040	1071	—	1267	1283
Rødkløver, tidlig	213	220	157	240	168	225
Rødkløver, halvsildig ..	314	277	175	319	327	286
Hvidkløver, Morsø	269	311	298	287	293	311
Sneglebælg	824	1058	742	444	1073	760
Timothe	410	423	472	358	372	341
Alm. rajgræs, tidlig ...	1017	1130	992	492	1173	1097
Ital. rajgræs	1116	1108	1156	917	1140	1231
Hundegræs	549	622	386	306	550	657
Eng-svingel	713	702	582	629	654	731

Det økonomiske resultat af avlen var gennemgående meget tilfredsstillende for græsfrøavlen, stærkt varierende for kløverfrøet og som helhed dårligt for roefrø.

Spind- og olieplanter.

Arealtallene fremgår af følgende opstilling:

	1944	1945	1946	1947	1948	1949
Spindhør	7 341	7 989	3 668	5 465	6 109	4 577
Oliehør	3 733	2 612	1 159	9 290	18 132	12 150
Sennep	15 213	13 249	7 628	14 601	11 751	3 372

Såvel spindhør som olieør og sennep reduceredes betydeligt i 1949. Det var de bedre muligheder for indførsel og vel også den bedre handelsbalance, der gjorde sig gældende. At man allerede i 1950 har grund til at se anderledes på disse særlige forsyningsforhold er et vidnesbyrd om, hvor hurtigt forholdene kan skifte.

Udbyttet var gennemgående meget tilfredsstillende, men priserne i det uregulerede marked ikke særlig tilfredsstillende, når avlen sammenlignes med, hvad der kunne fås ud af korn dyrkningen.

Gødningsanvendelsen.

På grundlag af gødningsfirmaernes salgsstatistik kan som tidligere år anføres oversigt (tabel 12) over de mængder af kunstgødning, der er udleveret til landmændene i »gødningsåret«, der for høst 1949 regnes fra 1. juli 1948 til 30. juni 1949.

Mængden af superfosfat blev 398 000 tons eller meget nær som til høst 1948, men lidt over førkrigsanvendelsen. For kaligødning er den stærke stigning i forbruget fortsat også i 1948/49, og videre ses det, at også kvælstofanvendelsen har oversteget forbruget før krigen.

At det således er lykkedes til Danmark at fremskaffe relativt gode mængder af kunstgødning, må vække den største

Tabel 12. Forbruget af kunstgødning i 1000 t (1. juli).
(Efter gødningsfirmaernes opgørelse).

	Gennem- snit 1936/40 1000 t	1946/47 1000 t	1947/48 1000 t	1948/49 1000 t
18 pct. superfosfat	375	323	395	398
40 pct. kaligødning	99	126	154	199
Kalksalpeter	117	195	172	213
Chilesalpeter	49	44	42	49
Natronsalpeter	8	—	—	—
Sv. ammoniak	41	14	18	19
Kalkkvælstof	2	5	5	3
Kvælstofgødning ialt	235	266	245	293
(omregnet til 15,5 pct. kvælstof)				

tilfredshed, ikke mindst i betragtning af, at kunstgødningen — også efter den af devalueringen fremkaldte prisstigning — hører til landbrugets forholdsvis billige driftsmidler.

Tabel 13. Egnenes forholdsvis kunstgødningsforbrug 1948/49.

	kg pr. ha			Forholdstal for rene næringsstoffer		
	15½% Kvælstofgødning	Superfosfat	Kali-gødning	Kvælstof	Fosforsyre	Kali
Sjælland	119	103	55	100	101	120
Bornholm	91	98	49	100	125	138
Lolland-Falster ..	171	159	98	100	108	148
Fyn	127	104	67	100	96	136
Østl. Jylland	107	142	64	100	155	155
Nordl. »	66	137	56	100	239	217
Vestl. »	69	135	69	100	227	259
Sydl. »	74	123	66	100	192	230
Hele landet	94	128	64	100	158	176

Oversigten over de forskellige egnenes forholdsvis kunstgødningsforbrug (tabel 13) viser bl. a., at man på de letmuldede jorder i Jylland fortsat er tilbageholdende m. h. t. anvendelse af kvælstofgødning — eller er det stadig rationeringen, der holder forbruget nede? — Der er vist ingen tvivl om, at man med fordel kunne anvende større mængder kvælstof under disse forhold.

Prisforhold og afsætning.

Det er den mindste del af planteproduktionen, der afsættes direkte. I den almindelige brugstype bliver størsteparten omsat inden for bedriften gennem opfodring på husdyrene. Af samme grund vil markbrugets rentabilitet — så længe salget af de forædlede husdyrprodukter sker på de store markeder — kun påvirkes i ringe grad af afgrødestørrelser. — Ganske vist har vi i »høståret« 1949—50 oplevet et fald i afregningspriserne på smør og flæsk, men uden at man vel kan påstå, at dette fald i særlig grad er betinget af den større produktion, der er blevet en følge af den gode høst i Danmark. Man har vel snarere lov at sige, at den gode høst i betydeligt omfang har bevirket en udsættelse af den rentabilitetskrisen, som disse prisfald vel ellers kunne befrygtes at danne indledningen til.

Tabel 14. Priser på planteavlsprodukter, kr. pr. 100 kg.
(Efter Det landøkonomiske Driftsbureau, 1. juli—30. juni).

	1945/46	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
Hvede*)	29,25	29,25	29,25	35,67	—
Rug*)	30,25	30,25	30,25	36,67	41,83
Byg 2 rd.*)	26,25	26,25	26,25	29,00	46,90
Havre*)	26,25	26,25	26,25	29,00	41,14
Havrehalm	9,65	9,45	18,57	8,00	5,00
Kartofler (sælg. st. Sjæll.)	19,07	23,32	19,10	11,17	19,46
Sukkerroer	5,73	5,91	6,10	6,51	6,51
Runkelroefrø	218,00	270,00	292,00	202,00	125,00
Kålroefrø	240,00	260,00	—	190,00	150,00
Rødkløverfrø, halvsildig ..	785,00	1010,00	760,00	790,00	680,00
Hundegræsfrø	240,00	230,00	168,00	355,00	356,00
Eng-svingelfrø	215,00	280,00	182,00	164,00	315,00
Indekstal for planteproduk- ter (1909—14 = 100) ..	269	288	279	284	349
Indekstal for husdyrpro- dukter (1909—14 = 100)	227	248	302	325	318

*) Indtil 1. august 1949: Afleveringspris plus tillæg for fuld aflevering. Efter 1. august 1949: For hvede kr. 4,00 pr. 100 kg plus ret til et tilsvarende kvantum byg eller majs. For de andre kornarter er tallene købernoteringer på Københavns børs.

I tabel 14 anføres de af Det landøkonomiske Driftsbureau pr. 1. juli udregnede priser på de vigtigste markprodukter, som kan være genstand for direkte salg. Med de gode høstudsigter for korn i 1949 og grundet på de lettere importmuligheder ændredes »kornloven«, således at afleveringspligten kun kom til at omfatte hvede, der afregnedes med 4,00 kr. pr. hkg + et tilsvarende kvantum foderkorn. De øvrige kornarter overgik til fri omsætning, og man vil bemærke, at noteringen i 1949/50 ligger væsentligt over de fra tidligere år anførte afleveringspriser. Det vil dog erindres, at den betydelige opgang i prisen i efteråret 1949 for en væsentlig del var en direkte følge af devalueringen. Prisen på halm, der her nærmest er en »bynotering«, gik en del tilbage i årets løb; i landdistrikterne har halmpriserne været meget lave, eller halmen har været næsten usælgelig. For kartofler er atter opnået gode gennemsnitspriser, en direkte følge af den lille høst. Prislaget for sukkerroer har været uforandret,

og på grund af en jævnt god høst kan det samme siges om rentabiliteten. Endelig bemærkes, at der er tale om ret store forskydninger i priserne på frø, betydelig nedgang for roefrø og kløver, men opgang for eng-svingel.

Indekstallet for planteprodukter gik stærkt op, medens der konstateredes fald for husdyrprodukter. De foregående 3 års bevægelse mod stabilisering af husdyrproduktionens rentabilitet og en forringelse af planteprodukternes stilling er således brudt af en modgående bevægelse.

Her skal ikke spås om den fremtidige udvikling, men der er dog vist en del, der tyder på, at de landbrug, der har mere end een streng på buen, klarer sig bedst igennem.

Årets særlige *planteavlsbegivenheder* kan kun berøres flygtigt i denne kortfattede oversigt.

Diskussionen om berettigelsen af en *udvidet grovfoderavl* kulminerede i *S. Brendstrup's* kampagne i fagpressen og på de mange møder landet over. Selv om Brendstrup i sine hovedbetragtninger skyder over målet, og selv om man må være uenig med ham i adskillige detailspørgsmål, er der dog grund til at takke ham for indsatsen. Vi har længe trængt til at få fastslået grovfoderavlens værdi og muligheder og til at få skabt større respekt for dens udnyttelse. Og der er foreløbig ikke nogen stor fare for, at man i det almindelige landbrug skal kaste sig ud i ensidighed på dette område — det tager tid at få mark og besætning indstillet efter de nye linier. Årene vil så vise, om betragtningerne kan holde. Det bliver jo til syvende og sidst afsætningsmulighederne for den større produktion, der bliver afgørende, men der vil nok også melde sig problemer vedrørende det større arbejdsforbrug og ligeledes m. h. t. sædskifteforholdene.

Dansk landbrugs gængse driftsform er ligeledes blevet anfægtet gennem *Fl. Juncker's* stærke argumentation for dyrkning af *majs* til erstatning af foderroer. Man kommer nok ikke uden om, at Juncker har haft ganske gode resultater af de nye amerikanske majsformer, men der er grund til at pege på, at netop de år, disse prøvedyrkninger er gennemført, har haft

væsentligt over normal temperatur i eftersommermånederne, altså i det tidsrum, der er afgørende for majsens udvikling. Men måske kan der regnes med disse overvejende varme somre også i fremtiden — vore meteorologer taler jo om klimaændring. — For den almindelige landmand, der ikke er indstillet på at eksperimentere, er der foreløbig grund til at erindre, at majsens i danske forsøg hidtil ikke har kunnet stå mål med roerne i udbytte pr. ha.

For tiden er der ikke noget, der tyder på, at dansk landbrug skal opgive roeavlens som grundlag for besætningsholdet i staldperioden. Produktions- og Afsætningsudvalget går ind for en udvidelse af arealet, og i almindelig praksis er der betydelig interesse for sagen og åbenbart også villighed til at følge parolen. Alt imens arbejdes der med tekniske og dyrkningsmæssige metoder til lettelse af udtynding og roernes bjærgning. På det sidste område er der nået betydelige fremskridt, men metoder til lettelse af udtynding og renhakning synes stadig at være vanskelige at sætte i form.

Ensileringen står utvivlsomt over for ny, stor fremgang; tællingerne i 1949 viser allerede større stigning i antal ejendomme med silo end de foregående år. Et stort antal landmænd er indstillet på, at det nu skal være alvor med i hvert fald roetoppens ensilering. Og begyndelsen skulle ikke volde større vanskeligheder. — Det er naturligt og rigtigt i de allerfleste tilfælde at starte med de billige, lave siloer. Måtte man nu blot sørge for at få aftalt silobyggeriet i god tid. Man har i tidligere år været alt for tilbøjelig til at henlægge opførelsen alene til september og oktober med det resultat, at håndværkerne hurtigt kører fast.

1949 var som foran omtalt gennemgående godartet m. h. t. angreb af skadedyr og plantesygdomme. Vi oplevede imidlertid de første angreb af *Coloradobillen*, og takket være radio og presse gik meddelelsen om dette angreb ud over landet som en virkelig nyhed, hvilket man kun kunne hilse med tilfredshed. Her er jo et område, hvor *alle* skal hjælpe til, hvis det skal lykkes at holde dette for kartoffelavlens ondartede skadedyr nede. At man nu i 1950 kun har fundet få »efter-

kommere« af de i 1949 registrerede biller, tyder på, at det kan nytte at gøre noget ved sagen. Med hensyn til eksporten af kartofler synes ulemperne ved angrebene konstateret på dansk grund knapt at være så alvorlige som først antaget. Derimod volder angrebene af *Kartoffelål* en del bekymring, idet en del af aftagerlandene for vore læggekartofler er tilbøjelige til at reservere sig, hvor angreb findes.

På *ukrudtsbekæmpelsens* område bragte 1949 atter betydelige fremskridt. Forsøgsvirksomheden følger godt med i afprøvningen af de mange nye midler, og i landbrugets praksis er man ivrig for at udnytte resultaterne. Hertil kommer så udviklingen på sprøjteteknikkens område. Efterhånden som man finder udvej for også at sprøjte udlægsmarkerne, ligger det inden for mulighedernes grænse at fjerne de gule ukrudtsplanter helt fra vore marker. Allerede nu i 1950 var man på mange egne så vidt, at det vakte opmærksomhed med de tilbagestående, spredte agerkålsfyldte marker. Det bliver vel især i de mindre landbrug, man får vanskeligheder med at gøre »rent bord«, fordi det altid vil være svært at sprøjte i de små marker, hvor faren for skade på naboafgrøder — navnlig roerne — er et forhold, som ikke er uden betydning.

Men det var ikke alene i bekæmpelsen af ukrudt, der nåedes gode resultater af forsøgsvirksomheden. Såvel de stationære som de lokale forsøg kunne møde med gode resultater, hvad de udsendte beretninger er udtryk for. Der er i denne forbindelse grund til at notere fremkomsten af »Oversigt over De sjællandske Landboforeningers Virksomhed for Planteavlens Fremme indtil Aaret 1948«. Det er en meget nyttig bog, men samtidig et smukt resultat af konsulent *L. Rasmussens* arbejde for den sjællandske planteavl.

1949 gav god høst på de danske agre og samtidig gode resultater af undersøgelses- og vejledningsarbejdet. Som vi må vente, at den store høst vil blive overgået ad åre under gunstige naturforhold, sådan må det håbes, at forholdene ude i verden og i vort eget land må forme sig sådan, at arbejdet til planteavlens fremme fortsat kan bære gode frugter.
